

Skjorten Dages Fangenskab.

Et Stykke Dagbog af Dr. H.

Augustenborg, 30te Juni 1864.

Jungen undgaaer sin Skjebne. I Februar overfired den allierede østerrigsk-preussiske Hær Eideren, trængte frem i Slesvig og nærmede sig Danewirke. Siden Foraaret 1861 var der anvendt Penge og Arbejde i Mængde paa at gjøre Danewirkestillingen til en stærk Stilling, og om end jeg lige- som mange Andre i den gamle Grændsevolds Befæstning saae en Concession af en svag Regjering til en ufornuftig offentlig Mening, maatte det dog antages, at det nu, da Dalene vare oversvømmede og Hvidebyen af Landet var spækket med Forter og Standsjer, var Regjeringens faste Villie at standse den Kædsengang, hvori Armeen siden December Maa- ned havde bevæget sig, og hyde den fremtrængende Fjende Spidsen, hvad enten han vilde forsøge at omgaae Stillingen ved Mysunde eller Frederiksstad, eller vove et Angreb paa Centrum ved Slesvig. At et saadant vilde medføre stort Tab paa begge Sider, var let at forudsæe. I Slesvig By stod flere Lazarethere beredte til at modtage de Saarede, og jeg tilligemed flere Læger havde faaet Befaling til at forblive hos disse, selv om vor Armees ikke saae sig istand til at hævde Stillingen. Da min Tillid til denne ikke var stor, var jeg forberedt paa at blive Krigsfange i mit Hjem. Men det var anderledes bestemt. Uden at afvente noget alvorligt Angreb, fandt den commanderende General sig foranlediget til at op- give Danewirkestillingen, hvis Styrke var svækket ved Vinte- rens Strengthed, hvis Forsvar krævede en større Armees, end han havde til sin Raadighed, og hvis Bevogtning allerede havde overanstrengt Tropperne i høieste Grad. Den 2te Fe- bruar gaves Ordre til Tilbagetog; i det sidste Lieblit fik ogsaa jeg Befaling til at forlade mit Hjem og begive mig til Augustenborg. Det var en sørgelig Reise — ikke paa Grund af den bidende Kulde og de legemlige Anstrengelser; men under denne treogtredivende Timers Ligvognshjælp gjennem en opløst og retirerende Armees fulgte jeg til Graven Haabet om at see Slesvig frelst fra Fjendens Vold og jeg sølte en usige- lig bitter Forsmag af hvad der vilde komme. Denne elleve Mile lange Forvirring, uden Spor af en ledende, ordnende Tanke, som Tilbagetog fra Danewirke til Dybbøl foreskillede, lod mig ikke ane noget Godt.

Desværre er jeg ikke bleven sluffet.

Som sagt: Jungen undgaaer sin Skjebne, og min Skjebne var det, at skulle blive fange i denne Krig. Blev jeg ikke fange hos Østerrigerne i Slesvig, saa er jeg det nu hos Preusserne paa Augustenborg. Preusserne paa Augustenborg! Jeg kunde græde ved disse Ord, og jeg kan til andre Lieder ikke troe, at de indeholde Sandhed. Desværre behøver jeg blot at see ud af mit Vindue for at overbevise derom. Der ligger vel endnu den store Plaine med de heilige Trægrupper, i Nabningerne mellem dem glimter Fjorden og hinsides bølge Markerne mellem Stovgrupper og levende Hegn; Møllerne i Sønderborg kneise paa Bakkekammen, man aner ikke, at de kun ere Gravmonumenter over en ødelagt By, og sjævt strækker sig den blaa Ryst af Angel, af Slesvig — det Land, som er mig hjært fremfor andre, hvorhen min Tanke atter og atter vender tilbage, og som jeg maaffee aldrig mere skal falde mit Hjem. Uforandret smuk og fredelig er Udsigten fra mit Vindue, indtil den preussiske Skilbvaagt dreier om Hjørnet med Geværet paa Skulderen og Dinene fæstede paa hvert Vindue, han gaaer forbi. Det maa man lade disse Folk, de passe paa, og det er netop det, som Vore ikke gjøre.

Hvillen Dag igaar! Kloften var mellem to og tre om Morgenen, da jeg vækkes af Kanontorden. Skud ere Hver- dagsbegivenheder i en Krig; man hører dem, man lytter, man anstiller Betragtninger over hvad Grunden vel kan være og hvorfra de komme, og man sover atter ind. Men Kanon- tordenen igaar var for stærk, til at jeg atter kunde sove, og i Mellemrummene troede jeg at høre Geværskalver — ja, det var Geværskalver! Saa var Kampen alvorlig, saa maatte Fjenden forsøge en Landgang, maaffee var han allerede paa Als! Timelang, martrende Uvisshed! Skud paa Skud! — Var det fra Vore eller fra Fjenden, fra Landbatterierne eller fra Skibe- bene, lod det nærmere eller fjernere? Og imidlertid kualedede Geværene snart enkeltviis, snart i hele Salver. — Forsjæves søgte jeg at gaae hvad der foregik; Skjendte ikke en Mill fjernet fra Kampen var jeg ligesaa uvidende om dens Gang, som havde jeg været langt, langt borte. Men Skuddene falbt nærmere, nu brændte det i Ulskebøl paa den anden Side af Fjorden, nu stode Barakkerne ved Vollerup i lys Lue, og nu seg Røgen op fra Veien ad Hørup til, den Bei, vor Armees maatte passere for muligt at naae Halvøen Rainæs og berfra at indstibes fra den sidste Plet af Slesvigs Jord, den endnu holdt besat. Over Skoven hinsides Fjorden svævede smaa Røgkyer af Springende Granater — ogsaa de forsvandt, og Kampens Tummel trak sig længer bort. Saarede havde alle- rede tildelt om Morgenen bragt Esterretning om, at Fjenden var gaaet over Sundet i Waade, meget hurtigt havde kastet større Troppemasser i Land og sat sig fast paa Arnkilsø- ppen. Derfra trængte han frem med Hestighed, kastede vore overraskede maaffee for saa Tropper, og standsede først i Uls-

bøl ved et kraftigt Angreb af Vore. Denne Standsning var kun af kort Varighed. En omgaaende Bevægelse, hvorved Størstedelen af 10de Regiment toges tilfange — saa sagdes der — tvang vore Tropper til at vige over hele Linien — og Als var tabt.

De saa Saarede, som tildelt om Morgenen lyde til Lazarethet for at modtage en foreløbig Forbinding, stødte sig atter bort for at naae Høruphav eller Rainæs, inden den forfølgende Fjende. Deres Beretning om hvad der foregik virkede som et Mirakel paa vore Syge; hvad Medicinen ikke havde kunnet udrette, udrettede Stræk og Ansigt om at be- vare Friheden; over Halvdelen af Lazarethets Syge serlod Sengen og stødte sig afsted tilfods og tilvogns for at und- gaae Fangenskab. Sygefluene stode næsten tomme, men hvert Lieblit kunde de ventes fylde paany. Imidlertid gik Time efter Time; der kom ingen Saarede. Intet kunde tydeligere berette Dagens Uheld for Vore; Valspladsen var altsaa i Fjendens Hænder; men hvor var Fjenden? Senimod Middag fik jeg det at vide; med Sang og klingende Spil drog det 13de vestphalske Regiment ind i Plakken; fort Tid efter vare alle Støttets Udgange besatte med Skilbvaagter, og jeg var fange.

Augustenborg, 1ste Juli.

Hvorledes vi have mistet Als? — Jeg kan ikke sige det. Skjendte paa Begivenhedernes Skueplads, veed jeg neppe, hvad der foregaaer omkring mig; min Verden er indskrænket ikke til mine fire Vægge, men til Slotsgaarden, som er be- sat med en stærk Vagt og paa alle Sider omgivet af ubatte Poster. Jeg veed ikke, om Vore endnu staae paa Rainæs eller ganske have forladt den; Nogle sige, de have seet danske Forposter ved Biby, omtrent halvanden Mill herfra, Andre, at Tropperne ere indstibede; jeg veed ligesaa lidt hoormegen Sandhed der er i disse Rygter som i Rytget om Østerriger- nes Landgangsforløb paa Fyen; jeg har ingen Anelse om, hvad der foregaaer i Kjøbenhavn; og denne Uvisshed er dræ- vende. Desværre er der ingen Udsigt til, at den snart vil kunne hæves. Imidlertid krydse Rytterne herved: vort Tab angives snart til Hundreder, snart til Tusinder; Nogle paastaae, at vore Folk have kæmpet som Løver, Andre, at de ikke have holdt Stand, Sandheden ligger vel her som saa ofte i Midten, og Kampen den 29de Juni har vist baade lyse og mørke Sider at fremvise. Men de Sidste synes des- uden at være overveiede. Skal jeg troe en preussisk Haupt- mann v. W., hvis Fortælling hører Sandhedens Præg, og hvis Bæsen synes ligesaa fremmed for kroudende Skryden, som for ilde anbragte Complimenter, har det Regiment, som havde Forposttjeneste, gjort sig skyldig i utilgivelig Mangel paa Agtpaagivenhed. Fjenden havde i et Antal af flere Tusinde naaet Arnkilsøpønnen og begyndt Udfibningen, da et tilfældigt afgaaet Skud røbede ham for vore Forposter — det var for seent. Jungen glimrende Vaabenbaad formaade at kaste den flede forstærkede Fjende tilbage, og den Roes, den preussiske Kriger kunde give Vore, er efter min For- mening alt andet end smigrende: „Die Dänen schlagen sich gut, sie schlafen aber auch gut!“ sagde han. Maaffee sove de den evige Søvn, som i løv Dorstighed have ladet Als glide ud af Danmarks Hænder og givet Haabet om en hæderlig Fred Naadestødet. Jeg vil ikke gjøre mig til Tolk for de bitte Bebreidelser, alle Danske her i rigt Maal tildele Ar- meen; jeg vil haabe, at de ikke alle ere fortjente. Men med al Respect for det personlige Mod og den Bravour, som er ubviist under Kampen, for den Dygtighed, hvormed Tilbage- toget efter alle Beretninger er ledet, saameget synes vist, at der den 29de Juni er begaaet Feil, som have havt de sørgel- ligeste Følger. Om det ere Alle enige, og jeg optegner det med Glæde: i denne sidste uheldige Kamp skal det 18de Re- giment have vist en sjelden Tapperhed. „Havde det 18de Regiment været paa Forpost, vare vi neppe slupne saa godt over“, yttrede min ovenfor nævnte Hjemmelsmand, og vist er det, at de menige preussiske Soldater, som idag have tømt Lazarethets Munderingskammer, næst efter at tilvende sig Tobakspunge viste den største Yver i at tilvende sig en Rem eller anden Bagatel, stemplet med „18de Regiment“, for at have en Erindring om deres „tappre Modstandere.“

Som man kunde vente, bliver Tiden ikke forsømt, hver- ken af det oprørske Parti eller af Preusserne. I Sønderborg har man søgt at bringe en Procession istand med tybste og slesvigholstenske Faner, men den skal have faaet et lummer- ligt Udfald, da der endnu ikke var mødt et tilstrækkeligt An- tal Iybsra og Byen selv ikke eier Overflødighed af Gestrinnings- tilfægtige. Imidlertid vaie de tresfarvede Flag fra forskellige Huse som Apotheker Paulsens, Bager Cordes' (eller Rents, en Møndsbørg), Jarver Hansens, o. Fl.; den maleriske Ruin af Kjøbmand Zebjens store Sted er smykket dermed, og selv det stakkels sammenstøbte Raadhuus seer det som en blodig Ironi vaie over den for Alfingler og andre ikke oldnordiske Menne- sker lidet forsaelige Indskrift: „Math Lach skal Land byg- gias“. Preussiske Embedsmænd have indfundet sig for at ordne Forsøbene i den nye Provinds, samt allernaabigt givet Haab om, at danske Embedsmænd, „wenn sie willfahig wären“, muligt kunde blive paa deres Post; de føre Røne og Børn med paa den lille Lysttour fra Berlin til Als og tee

sig elstbærdigt ugeneerte, som vare de ganske „zu Hause“. Forresten skal dermed ingenlunde være sagt, at de overstride Høflighedens Grænse — tertimod Militaire og Civile, Høie og Lave optræde med en Artighed, man maa paafføerne, og det saameget mere, som man vilde være forsvarsløs ligeover- for en modsat Fremgangsmaade. I Sandhed, Fangenskab er en haard Stilling, selv om det ikke er mere strengt end vort.

Ubeskrivelig var derfor min Glæde, da der imiddags sporedes en overordentlig Bevægelse blandt den sjenstlige Besætning, og Rytget om et foretaende Angreb løi fra Mund til Mund. Ryttere sprængte afsted med flappe Tøiser, Vogue fører ned ad Gaden, som om Hestene vare løbste; Infanteriet samlede og marcherede af med raske Skridt, Alt var Liv uden Forvirring, Hast uden Uorden; hele den talrige Besætning forlod Plakken, med Undtagelse af Vagten. Rytget vorede, som det altid gaaer. Der var ikke mere blot Tale om et Angreb af Vore, af Marsø eller May Müllers flyvende Corps — der forresten synes ligesaa uslyn- lige som den flyvende Høllænder og ikke suldt saa uslyk- bringende som han — nu var det den engelske Flaade, som var løbet ind i Høruphav og havde kastet Tropper iland; ja de preussiske Soldater gif i deres politiske Uvidenhed endog saa vidt, at de i al Hast tiltraabte deres Kravterverter: „Der Hannemann kommt und hat die Russen mit!“ Marsø, Müll- ler, Engländeren eller Rusfen — hvad det var veed jeg ikke; kun det veed jeg, at Glæden varede kort, at Besætningen vendte tilbage om Estermiddagen, at Musfen regalserede mig med „Schleswigholstein meerumklungen“, og at Byens tydst- findede Politikere om Aftenen fortalte, at hamborger Blade havde bragt Esterretning om, at Lord Palmerston havde fremlagt Conferencens Protokoller paa Underhusets Bord og erklæret, „at England vilde forblive neutralt“ — det kunde jeg begribe; men det var ingentunde glædeligt.

Augustenborg, 2den Juli.

Idag vaie det preussiske og slesvigholsteinske Flag i Høen Forening over Indfjørselen til Slotsgaarden. Hittil have vi levet under det uslydige Lazarethflag, der repræsen- teres af to sammenspæde Lagener, og endnu saar det Lev at hænge paa Hovedbygningen; men fra Portaarnet, hvor Danebrog burde have haft sin Plads, vaie Symbolerne paa de tvende Magter, som kæmpe om Besiddelsen af Slesvig. Allerede igaar have forskellige preussiske Embedsmænd gjesfet Augusten- borg; idag er Byen blevet bearet med et Besøg af v. Zedlig selv. Affebidgellerne af Kongens Embedsmænd og Indfættel- sen af fremmede er begyndt; den herværende Herredsfoged skal inden otte Dage forlade sin Post, og i Sønderborg sun- gerer allerede en Kieler Advocat, en Hr. Kraus, som Amt- mand. Man maa være rejsfærdig endog mod sine Fjender, og det er ikke mere end rejsfærdigt at tilstaae, at Preussens Fremgangsmaade er rask og bestemt, dets Politik tydelig, det veed, hvad det vil, forsømmer ikke Lieblittet med ørkesløse Forhandlinger, men handler strax. Hvor himmelsvidt for- skjellig har vor hele Fremgangsmaade været. Aldrig har vor Regjering nogeninde vist, at den vidste, hvad den vilde, den vidste kun, hvad den ikke vilde — den vidste intet „Schleswig- holstein.“ I denne negative Stræben har de væglende Mini- sters Statskonst bestaaet; omtumlet af forskellige Partiers Meninger og Indskydelse, har Regjeringen laveret og krydset for at undgaae dette Skjær uden at holde et bestemt Maal for Øie, og tilfældt frande vi dog derpaa. Det er godt nok at undskyldte sig med, at Preussen har Magten — vi have havt Magten i Slesvig, vi have engang staaet paa dets blodkjøbte Jord som Seirherrer, og i Ly af tredive tusinde Va- jonetter, om hvilke straalende en Gløds fra Fsted, Mysunde og Frederiksstad, havde der kunnet udrettes Alt. Det skal villigt indrømmes, at den overordentlige Regjeringscommis- sair i 1850—52 ubrettede Meget; men den Bygning, han paabegyndte, blev aldrig fuldført. Grev Carl Moltke heiste Kranstjen paa den ved Forsatningsloven af 1854, hans Ester- sølgere have glemt at fuldende det Paabegyndte; aaben for alle Vinde har den nu staaet og raadnet, indtil den styrter sammen for Stormen fra Syd. Snart vil der ikke være Spor tilbage af Regjeringens fjortenaarige Virksomhed; preus- siske Hærskarer drage Ploven over Ruinerne, og Hr. v. Zedlig strer Salt derpaa.

Medens Fjenden tiltintetgjør, hvad den danske Regjering omfommelig har opbygget, følge Oprørerne ham i Hølene, som en forsulten Krageflod følger Plovmænd. I Ly af preussiske Vajonetter sniger Schleswigholsteinsmen sig frem, medens hine kæmpe aabent i Marken, lister denne sig om- kring i Krogene, medens Soldaterne udgyde deres Blod paa Valspladsen, have Wåhlerne intet Andet at udgyde end Trud- sler, store Ord og de Penge, der tilsendes dem af deres Landsfrænder i det store Fædreland. Dog troe de, at Sø- vens Part ved Byttebetingingen tilkommer den seige, flaviske Hund, og de ursurpere en Plads for deres smudsig Banner ved Siden af den, som er tilkjøbt det preussiske Flag ved tappre Stridsmands Blod. Det slesvigholsteinske Flag vaier nu ved Siden af det preussiske paa Augustenborg, det er i Ly af Ørnens Vinger vendt tilbage til den Gjøgerede, hvor det udklæfdes. Som dets Livvagt følger en Cohorte